

สภาพการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการโคกหนองนาโมเดล
ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น
Processing in Participation of Project, Tambon Pueanoi,
Pueanoi District, Khon Kaen Province

นภัสสร ชรรค์ชัย¹ พลสยาม สุทรสนิ²
E-mail: Sb6240307107@lru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่องสภาพการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการโคกหนองนาโมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์ โคก หนอง นา โมเดล มีความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 2) สมาชิกโคกหนองนา 3 แห่ง เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพก่อนดำเนินการพื้นที่มีลักษณะแบบลูกฟูก ดินร่วนปนทรายไม่อุ้มน้ำ 2) สภาพระหว่างดำเนินการครัวเรือนคนที่ 1 และ 2 พื้นที่ 1 ไร่ ครัวเรือนคนที่ 3 พื้นที่ 3 ไร่ เลือกใช้แบบมาตรฐานฯ อัตราส่วน 1:2 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) จึงยังไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มทักษะฯ ตามหลักทฤษฎีใหม่ฯ แต่เจ้าหน้าที่ได้สร้างการรับรู้ผ่านช่องทางไลน์ เพื่อนำความรู้พัฒนาพื้นที่แปลงเกษตรของตนเอง 3) สภาพหลังดำเนินการพบว่าสภาพพื้นที่เป็นดินร่วนปนทราย การเกาะตัวของเม็ดดินต่ำเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย เป็นอุปสรรคต่อการขนถ่ายของรากพืชทำให้พืชเจริญเติบโตไม่ดี เป็นปัญหาต่อการขาดแคลนน้ำ และดูดซับธาตุอาหารต่ำ ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ การใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกพืชจำเป็นต้องมีการจัดการเป็นพิเศษ ตนยังไม่พึงพอใจเท่าไร จึงอยากให้เจ้าหน้าที่ฯ ช่วยติดตาม ดูแลอย่างใกล้ชิด

คำสำคัญ: การดำเนินงาน โคกหนองนาโมเดล โครงการ

Abstract

Research on operational conditions of participants in the Khok Nong Na Model Project Puey Noi Subdistrict Puey Noi District Khon Kaen Province The objectives of this study were to study the working conditions of the participants in the project to develop the model area for improving the quality of life according to the new theory applied Khok Nong Na model, with success, problems, obstacles, and recommendations. The target groups were 1) Community Development Officers 2) members of 3 Khok Nong Na sites.

The results of the research found that 1) the condition before the operation of the area was corrugated. Sandy loam soil does not hold water. 2) Condition during operation. The 1st and 2nd households, an area of 1 rai, the 3rd household, an area of 3 rai, chose the standard 1:2 ratio in the situation of the coronavirus disease (COVID-19) epidemic. Therefore, they have not received skills training. the according to the new theory But officials have created awareness. via line in order to use their knowledge to develop their own agricultural plots; Low grain adhesion, easy erosion. It interferes with the rooting of plant roots, causing poor plant growth. It is a problem of water shortage. and low nutrient absorption low soil fertility Its use for growing plants requires special management. He was not satisfied with how much. Therefore, I would like the officers to follow up and take care of them closely.

Keywords: operation, Khok Nong Na model, project

ความเป็นมาของปัญหา

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระราชปณิธานในการสืบสาน รักษา ต่อยอดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระองค์ได้ทรงพระราชทานภาพวาดฝีพระหัตถ์ ซึ่งบอกเล่าเรื่องราวความสุข ความหวัง ความรัก ความสามัคคี

¹ นักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ซึ่งพระราชทานเป็นกำลังใจให้แก่กรมการพัฒนาชุมชน และพสกนิกรคนไทยทั่วประเทศ ในการวางแผนทางปฏิบัติ ให้เกิดพลังในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ครอบครัว มีความสุขอย่างยั่งยืน นำไปสู่ประเทศชาติเกิดความมั่นคง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีความสุข สามารถพึ่งพาตนเอง ก็จะทำให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความมั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง

ปัจจุบันจากสถานะเศรษฐกิจโลกตกต่ำอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงส่งผลทำให้ประเทศต่างๆ ในโลกต้องใช้มาตรการในการรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตของประชาชน รวมถึงประเทศไทย ที่มีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นจำนวนมาก อีกทั้งปัญหาภัยแล้งของประเทศไทย โดยเฉพาะอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะสภาพพื้นที่แบบลูกฟูก เป็นป่าโปร่งสลับทุงนา สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 170 - 180 เมตร พื้นดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ ห้วยลำพังชู ห้วยวังตบควาย สระวงษ์ บึงหนองแวง สระหนองแวงหนองคูมุกเค็ง

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชน ได้เสนอโครงการภายใต้กรอบนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อีกทั้งฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น เป็นหน่วยงานในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้นำมาแนวพระราชดำริมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควบคู่ไปด้วย เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีความสุข สามารถพึ่งพาตนเอง ก็จะทำให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความมั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง ในรูปแบบโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์ โคก หนอง นา โมเดล ในตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ซึ่งกลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ครัวเรือนคนที่ 1 บ้าน หัวขัว หมู่ที่ 7 ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 ไร่ ครัวเรือนคนที่ 2 บ้านหัวขัว หมู่ที่ 1 ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 ไร่ และครัวเรือนคนที่ 3 บ้านหัวขัว หมู่ 1 ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การทำงานย่อมต้องมีอุปสรรคสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ซึ่งบางรายประสบปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการทำงาน โครงการฯ ปัญหาด้านสภาพพื้นที่ เช่นบางรายขาดหนองแล้วเจอสภาพดินไม่อุ้มน้ำ ขุดแล้วไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ ส่งผลให้การกักเก็บน้ำไม่พอกับการใช้งาน หรือการที่ต้องทำตามแบบอย่างถูกต้อง เนื่องจากบางครั้งหน่วยงานมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนตามความจริง เพราะในบางพื้นที่อาจจะไม่ได้มีความจำเป็นในบางจุด แต่ก็สามารถทำได้ ผู้วิจัย จึงสนใจ ศึกษาสภาพการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 กลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย เมื่อเข้าร่วมโครงการฯ แล้วมีสภาพการดำเนินงานก่อน ระหว่าง และหลังดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรคอย่างไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อจะได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาฯ เสนอแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของโครงการโคกหนองนาโมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

รูปแบบการวิจัย (Research design) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์ โคก หนอง นา โมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในสังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเปือยน้อย จำนวน 1 คน ผู้เข้าร่วม โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์ โคก หนอง นา โมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย ครัวเรือนคนที่ 1 ครัวเรือนคนที่ 2 และ ครัวเรือนคนที่ 3

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาได้ใช้เครื่องมือดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อสัมภาษณ์บุคลากรในสังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเปือยน้อยได้แก่เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจำนวน 1 คน สมาชิกโคกหนองนาโมเดล 3 แห่ง ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ดังต่อไปนี้

3.1.1 กำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น

3.1.2 จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการคำถามแต่ละประเด็น

3.1.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาว่าตรงตามเนื้อหาและมีข้อมูลครบถ้วนหรือไม่ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.1.4 แก้ไขและปรับปรุงให้เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วจึงนำไปรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการเก็บข้อมูลของกลุ่มโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์ โคก หนอง นา โมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานๆ ที่มีการเก็บไว้ในบางส่วนเช่นตำราหนังสือ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ทฤษฎี ใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 แผนยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” เป็นต้น

ส่วนที่ 2 เก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ โดยผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์ โคก หนอง นา โมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการเก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางไว้การวิเคราะห์เนื้อหา จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อมาเป็นแนวทางสำหรับคำถาม และวิเคราะห์ ข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ จากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และพิจารณาความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยดูจากวัตถุประสงค์การวิจัย นำเสนอในรูปเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา สภาพการดำเนินงานเมื่อเข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์ โคก หนอง นา โมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมสภาพการดำเนินงานเมื่อเข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์ โคก หนอง นา โมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเพื่อเป็นคำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยมีกระบวนการดังนี้ โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล มีจำนวน 3 แปลงที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาชุมชนในปีงบประมาณ 2564 คือ 1) ครัวเรือนคนที่ 1 และ 2 ใช้พื้นที่ดำเนินการ 1 ไร่ และ 2) ครัวเรือนคนที่ 3 ใช้พื้นที่ 3 ไร่ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเปือยน้อย สนับสนุนงบประมาณ 194,400 บาทโดยประมาณ และมีการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการเป็นระยะ ผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิจัยเป็น 3 กล่าวคือระยะที่ 1) สภาพพื้นที่ก่อนดำเนินการ 2) สภาพพื้นที่ระหว่างดำเนินการ 3) สภาพพื้นที่หลังดำเนินการ รายละเอียดดังนี้

1. สภาพพื้นที่ก่อนดำเนินการ

ภาพที่ 1 ครั้วเรือนคนที่ 1
ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเปือยน้อย

ภาพที่ 2 ครั้วเรือนคนที่ 2
ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเปือยน้อย

ภาพที่ 3 ครั้วเรือนคนที่ 3
ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเปือยน้อย

จากภาพที่ 1 – 3 สภาพพื้นที่การดำเนินการของครั้วเรือนต้นแบบก่อนเข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะสภาพพื้นที่แบบลูกฟูกเป็นป่าโปร่งสลับทุ่งนา สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 170 - 180 เมตร ลักษณะพื้นดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย ไม่อุ้มน้ำ การพังทลายของดินเกิดขึ้นได้ง่าย มีการปลูกพืชไร่ มัน และทำนาปลูกข้าว ขาดการบำรุงดินส่งผลกระทบต่อปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ ผลผลิตต่ำ ช่วงฤดูแล้งฝนขาดช่วงทำให้ประสบปัญหาเป็นอย่างมาก ขาดน้ำดื่ม น้ำใช้ ห้วย หนอง คลอง บึง ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ เนื่องจากไม่มีระบบชลประทานที่ดี มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ ห้วยลำพังชู ห้วยวังดับควาย สระวงษ์ บึงหนองแวง สระหนองแวง หนองคุยมักเค็ง

2. สภาพพื้นที่ระหว่างดำเนินการ

ภาพที่ 4 คริวเรือนคนที่ 1

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเปือยน้อย

จากภาพที่ 4 คริวเรือนคนที่ 1 เป็นสภาพพื้นที่ระหว่างการดำเนินการโครงการการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น เมื่อคริวเรือนได้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวได้เลือกใช้แบบมาตรฐานกรมการพัฒนาชุมชน สำหรับพื้นที่ 1 ไร่ อัตราส่วน 1:2 ซึ่งสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเปือยน้อย สนับสนุนงบประมาณ จำนวนเงิน 45,200 บาท (สี่หมื่นห้าพันสองร้อยบาทถ้วน) เพื่อดำเนินการขุดสระ โดยใช้เวลาในการขุด 12 ชม. ส่วนดินที่ขุดนำไปตักแต่งขอบสระในบริเวณพื้นที่ เนื่องจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 ต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโควิดและคำสั่งจังหวัดอย่างเคร่งครัด จึงยังไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มทักษะระยะสั้นการพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็มีได้ละเลยจึงได้มีการสร้างกลุ่มไลน์ฯ ขึ้น เพื่อได้สร้างการรับรู้ ให้คำแนะนำ เผยแพร่ความรู้ และรับทราบถึงปัญหาในการดำเนินการดังกล่าว ให้กับคริวเรือน อาทิเช่นการทำปุ๋ยแห้งโดยมีวิธีการหมักดังนี้ มีมูลสัตว์ ฟางข้าว แกลบลาระเอียด ปุ๋ยน้ำหมัก หัวเชื้อ จุลินทรีย์ หมักให้เข้ากัน 45 วัน ก็สามารถนำไปใช้งานได้ การดำเนินการขุดสระเจ้าหน้าที่ได้เข้ามากำกับ ดูแลช่วยขุดแปลงผัก นำต้นไม้มาปลูก มีการถมดินหรือคลุมดินโดยใช้ฟาง เศษหญ้าหรือใบไม้ที่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ

ภาพที่ 5 คริวเรือนคนที่ 2

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเปือยน้อย

จากภาพที่ 5 คริวเรือนคนที่ 2 เป็นสภาพพื้นที่ระหว่างการดำเนินการโครงการการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น เมื่อคริวเรือนดังกล่าวได้เข้าร่วมโครงการฯ พบว่าคริวเรือนดังกล่าวเลือกใช้แบบมาตรฐานกรมการพัฒนาชุมชน สำหรับขนาดพื้นที่ 1 ไร่ สัดส่วนพื้นที่ 1:2 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเปือยน้อย สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 45,200 บาท (สี่หมื่นห้าพันสองร้อยบาทถ้วน) เพื่อดำเนินการขุดสระ โดยใช้เวลาในการขุด 12 ชม. ส่วนดินที่ขุดนำไปตักแต่งขอบสระในบริเวณพื้นที่ เนื่องจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 ต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโควิดและคำสั่งจังหวัดอย่างเคร่งครัด จึงยังไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มทักษะระยะสั้นการพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็มีได้ละเลยจึงได้มีการสร้างกลุ่มไลน์ฯ ขึ้น เพื่อได้สร้างการรับรู้ ให้คำแนะนำ เผยแพร่ความรู้ และรับทราบถึงปัญหาในการดำเนินการดังกล่าว ให้กับคริวเรือน อาทิเช่นการทำปุ๋ยแห้งโดยมีวิธีการหมักดังนี้ มี มูลสัตว์ ฟางข้าว แกลบลาระเอียด ปุ๋ยน้ำหมัก

หัวเชื้อจุลินทรีย์ หมักให้เข้ากัน 45 วัน ก็สามารถนำไปใช้งานได้ การดำเนินการขุดสระเจ้าหน้าที่ได้เข้ามากำกับ ดูแลช่วยขุดแปลงผัก นำต้นไม้มารปลูก มีการหมักดินหรือคลุมดินโดยใช้ฟาง เศษหญ้าหรือใบไม้ที่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ

ภาพที่ 6 ครั้วเรือนคนที่ 3

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเปือยน้อย

จากภาพที่ 6 ครั้วเรือนที่ 3 เป็นสภาพพื้นที่ระหว่างการดำเนินการโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น เมื่อครั้วเรือนดังกล่าวได้เข้าร่วมโครงการฯ พบว่าครั้วเรือนดังกล่าวเลือกใช้แบบมาตรฐานกรมการพัฒนาชุมชน สำหรับขนาดพื้นที่ 3 ไร่ สัดส่วนพื้นที่ 1:2 สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเปือยน้อย สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 104,000 บาท (หนึ่งแสนสี่พันบาทถ้วน) เพื่อดำเนินการขุดสระใช้เวลาในการขุด 24 ชม. ส่วนดินที่ขุดนำไปแต่งขอบสระ เนื่องจากเกิดสถานการณ์โควิด -19 ต้องปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโควิดและคำสั่งจังหวัดอย่างเคร่งครัด จึงยังไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มทักษะระยะสั้นการพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็มีได้ละเลยจึงได้มีการสร้างกลุ่มไลน์ฯ ขึ้น เพื่อได้สร้างการรับรู้ ให้คำแนะนำ เผยแพร่ความรู้ และรับทราบถึงปัญหาในการดำเนินการดังกล่าว ให้กับครั้วเรือน อาทิเช่นการทำปุ๋ยแห้งโดยมีวิธีการหมักดังนี้มี มูลสัตว์ ฟางข้าว แกลบลาระเอียด ปุ๋ยน้ำหมัก หัวเชื้อ จุลินทรีย์ หมักให้เข้ากัน 45 วัน ก็สามารถนำไปใช้งานได้ การดำเนินการขุดสระเจ้าหน้าที่ได้เข้ามากำกับ ดูแลช่วยขุดแปลงผัก นำต้นไม้มารปลูก มีการหมักดินหรือคลุมดินโดยใช้ฟาง เศษหญ้าหรือใบไม้ที่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ

3. สภาพพื้นที่หลังดำเนินการ

สภาพพื้นที่หลังดำเนินการโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น พบว่าพื้นที่ก่อนดำเนินการมีลักษณะ

ภาพที่ 7 ครั้วเรือนคนที่ 1

ที่มา : นภััสสร ขรรค์ชัย, 2564

ภาพที่ 8 แบบมาตรฐาน โคกหนองนาโมเดล

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน, 2564

จากภาพที่ 7 ครั้วเรือนคนที่ 1 สภาพพื้นที่หลังดำเนินการโครงการการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ 11 สิงหาคม 2564 ถึง วันที่ 22 กันยายน 2564 พบว่าจากการเลือกใช้แบบมาตรฐาน โคกหนองนาโมเดล พื้นที่ขนาด 1 ไร่ สัดส่วนพื้นที่ 1:2 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1500 มม./ปี พื้นดินทั้งหมด 1 ไร่ 2400 ลูกบาศก์เมตร/ปี การเก็บน้ำในพื้นที่ให้ได้ 100% โคก 800 ตารางเมตร ความต้องการใช้น้ำ 800 ลูกบาศก์เมตร นา 500 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณดินถม (หัวคันนา) 100 ลูกบาศก์เมตร หนอง 300 ตารางเมตร ปริมาณน้ำที่กักเก็บ 1800 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำระเหย 900 ลูกบาศก์ ปริมาณดินซุด 1800 ลูกบาศก์เมตร จากการสัมภาษณ์ครั้วเรือนคนที่ 1 หลังขุดลักษณะพื้นที่ในอำเภอเปือยน้อยส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ทำให้เกิดพื้นที่ดินยุบง่าย ไม่อุ้มน้ำ เป็นดินที่ไม่มีสารอาหาร ต้องมีการปรุงแต่งดิน เนื่องจากตนยังไม่มีประสบการณ์ในการบำรุงดิน จึงอยากให้ส่วนราชการที่มีความรู้ มีประสบการณ์ด้านนี้ ช่วยให้คำแนะนำ สำนักงานพัฒนาชุมชนอาจต้องมีการบูรณาการร่วมกันให้คำแนะนำแนวทางด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วิธีบำรุงดิน การเลี้ยงปลา ปลูกพืช หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์ หรือช่องทางการตลาดในอนาคตต่อไป

ภาพที่ 8 ครั้วเรือนคนที่ 2
 ที่มา : นกัสนร ชรรค์ชัย, 2564

ภาพที่ 9 แบบมาตรฐาน โคกหนองนาโมเดล
 ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน, 2564

จากภาพที่ 8 ครั้วเรือนคนที่ 2 สภาพพื้นที่หลังดำเนินการโครงการการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่วันที่ 10 สิงหาคม 2564 ถึง วันที่ 20 กันยายน 2564 พบว่าจากการเลือกใช้แบบมาตรฐาน โคกหนองนาโมเดล พื้นที่ขนาด 1 ไร่ สัดส่วนพื้นที่ 1:2 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1500 มม./ปี พื้นดินทั้งหมด 1 ไร่ 2400 ลูกบาศก์เมตร/ปี การเก็บน้ำในพื้นที่ให้ได้ 100% โคก 800 ตารางเมตร ความต้องการใช้น้ำ 800 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณดินถม 1200 ลูกบาศก์เมตร นา 500 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณดินถม (หัวคันนา) 100 ลูกบาศก์เมตร หนอง 300 ตารางเมตร ปริมาณน้ำที่กักเก็บ 1800 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำระเหย 900 ลูกบาศก์ ปริมาณดินซุด 1800 ลูกบาศก์เมตร จากการสัมภาษณ์ครั้วเรือนคนที่ 2 พบว่า จากสภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย ไม่อุ้มน้ำ พังทลายได้ง่าย ทำให้ตนเองไม่พอใจในผลการดำเนินการขุดดินหลังจากการเข้าร่วมโครงการ และอยากให้ส่วนราชการมีการติดตามและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 10 ครั้วเรือนคนที่ 3
 ที่มา : นกัสนร ชรรค์ชัย, 2564

ภาพที่ 11 แบบมาตรฐาน โคกหนองนาโมเดล
 ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน, 2564

จากภาพที่ 10 คริวเรือนคนที่ 3 สภาพพื้นที่หลังดำเนินการโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2564 ถึงวันที่ 23 กันยายน 2564 พบว่าจากการเลือกใช้แบบมาตรฐานโคกหนองนาโมเดล พื้นที่ขนาด 3 ไร่ สัดส่วนพื้นที่ 1:1 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1500 มม./ปี พื้นที่ดินทั้งหมด 3 ไร่ 7200 ลูกบาศก์เมตร/ปี การเก็บน้ำในพื้นที่ให้ได้ 100 % โคก 1.5 ไร่ ความต้องการใช้น้ำ 1500 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณดินถม 4000 ลูกบาศก์เมตร นา 1 ไร่ ความต้องการใช้น้ำ 1500 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณ (หัวคันทนา) 320 ลูกบาศก์เมตร หนอง 0.5 ไร่ ปริมาณน้ำที่กักเก็บ 4000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำระเหย 1280 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณดินขุด 4000 ลูกบาศก์เมตร 1) หนองน้ำขนาด 20.0 x 20.0 ตารางเมตร ปริมาณดินที่ขุด 2000 ลูกบาศก์เมตร 2) หนองน้ำขนาด 20.0 x 30.0 ตารางเมตร ปริมาณดินที่ขุด 3000 ลูกบาศก์เมตร 3) หนองน้ำขนาด 20.0 x 40.0 ตารางเมตร ปริมาณดินที่ขุด 4000 ลูกบาศก์เมตร จากการสัมภาษณ์คริวเรือนคนที่ 3 พบว่าจากสภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย ไม่อุ้มน้ำ พังทลายได้ง่าย ทำให้สภาพดินหลังดำเนินการดินหลังขุดโครงการยังไม่สำเร็จตามแผน 100% และอยากให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีการติดตามและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น และประสานหน่วยงานที่มีความรู้ มีทักษะและประสบการณ์ด้านการบำรุงดิน รักษาดิน มาให้ความรู้และช่วยสาธิตอบรมความรู้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินการของผู้เข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่ โคก หนอง นา โมเดล อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานของผู้เข้าร่วมโครงการฯ โคกหนองนาโมเดล จำแนกผลการวิจัยเป็น 3 ระยะ (1) สภาพก่อนดำเนินการพื้นที่มีลักษณะแบบลูกฟูก ดินร่วนปนทรายไม่อุ้มน้ำ (2) สภาพระหว่างดำเนินการ คริวเรือนคนที่ 1 และ 2 พื้นที่ 1 ไร่ คริวเรือนคนที่ 3 พื้นที่ 3 ไร่ เลือกใช้แบบมาตรฐานฯ อัตราส่วน 1:2 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) จึงยังไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มทักษะฯ ตามหลักทฤษฎีใหม่ฯ แต่เจ้าหน้าที่ได้สร้างการรับรู้ ผ่านช่องทางไลน์ เพื่อนำความรู้พัฒนาพื้นที่แปลงเกษตรของตนเอง (3) สภาพหลังดำเนินการพบว่าสภาพพื้นที่เป็นดินร่วนปนทราย การเกาะตัวของเม็ดดินต่ำเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย เป็นอุปสรรคต่อการขนไของรากพืชทำให้พืชเจริญเติบโตไม่ดี เป็นปัญหาต่อการขาดแคลนน้ำ และดูดซับธาตุอาหารต่ำ ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ การใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกพืชจำเป็นต้องมีการจัดการเป็นพิเศษ ตนยังไม่พึงพอใจเท่าไร จึงอยากให้เจ้าหน้าที่ฯ ช่วยติดตาม ดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัญญาวุฒิ พงษ์วรวงค์ (2563) ได้ศึกษาการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” กรณีศึกษาการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่ “โคกหนอง นา โมเดล” ศึกษาเฉพาะเขตอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปผลการวิจัย

การเข้าร่วมโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดลสภาพการโดยคริวเรือนต้นแบบ สภาพพื้นที่ก่อนดำเนินการ สภาพพื้นที่เดิมเป็นดินร่วนปนทรายไม่อุ้มน้ำการพังทลายของดินเกิดขึ้นได้ง่ายระหว่างดำเนินการเนื่องจากเกิดสถานการณ์โควิด-19 จึงยังไม่ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มทักษะระยะสั้นการพัฒนาเกษตรกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบโครงการโคกหนองนาโมเดล แต่เจ้าหน้าที่มีการสร้างกลุ่มไลน์โคกหนองนา อำเภอเปือยน้อย เผยแพร่ความรู้ให้กับคริวเรือนต้นแบบทั้ง 3 คริวเรือนจึงได้นำความรู้พัฒนาพื้นที่แปลงเกษตรของตนเอง หลังดำเนินการพบว่า สภาพดินหลังดำเนินการดินหลังขุดยังไม่พอใจเท่าไร อยากให้มีเจ้าหน้าที่โครงการมาให้ความรู้ติดตามความคืบหน้าของโครงการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าปัญหาสภาพการดำเนินงานของโครงการโคกหนองนาโมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น สมาชิกโคกหนองนาโมเดลจำนวน 3 แห่ง คริวเรือนที่ 1, 2 และ 3 คือดินร่วนปนทราย ไม่อุ้มน้ำการพังทลายของดินเกิดขึ้นได้ง่าย จึงอยากให้หน่วยงานพัฒนาชุมชนมีการติดตามผลสภาพการดำเนินงานของผู้ที่เข้าร่วมโครงการโคกหนองนาโมเดลและควรให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงดิน ไม่อุ้มน้ำการพังทลายของดินเกิดขึ้นได้ง่าย เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพซึ่งผลการศึกษาพบเพียงสภาพการดำเนินงานเพียงอย่างเดียวทำให้ขาดการวิเคราะห์ความสำเร็จของโครงการ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความสำเร็จของการเข้าร่วมโครงการโคกหนองนาโมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2564). **เกษตรทฤษฎีใหม่ ศาสตร์พระราชาสู่ โคกหนองนาโมเดล**. กระทรวงมหาดไทย <www.cdd.go.th, www.nesdc.go.th.> (สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2564).
- ข่าวประชาสัมพันธ์. (2564). **กรมการพัฒนาชุมชน โครงการพัฒนาต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดล**. สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเปือยน้อยจังหวัดขอนแก่น <www.district.cdd.go. > (สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2564).
- พรพิเศษ ยนต์ตัน. (02 01 2564). **สภาพการดำเนินงานเมื่อเข้าร่วมโครงการโคกหนองนาโมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น** นภัสสร ชรรค์ชัย ผู้สัมภาษณ์
- สว่าง น้อยล้ำ. (02 01 2564). **สภาพการดำเนินงานเมื่อเข้าร่วมโครงการโคกหนองนาโมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น** นภัสสร ชรรค์ชัย ผู้สัมภาษณ์
- สุจริตรา ปลีนารัมย์. (02 01 2564). **สภาพการดำเนินงานเมื่อเข้าร่วมโครงการโคกหนองนาโมเดล ตำบลเปือยน้อย อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น** นภัสสร ชรรค์ชัย ผู้สัมภาษณ์
- อัญญาวุฒิ พลฤทธิวรรณวงศ์. (2563). **การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล”** <www3.ru.ac.th> สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2564